

DE KRUISBOOGSCHUTTERSGILDE VAN SINT-JORIS TE GERAARDSBERGEN

Deel 2:

Welgesteld, voornaam en verenigd. Een verkennend onderzoek naar haar ledenbestand

Jacques DE RO

Het ontsluiten van de inschrijvingen in het Boeck der Incomelinghen van het Gilde van Edelen heere Sinte Joris binnen de keijserlijcke Stadt Gheeraertsberghe, met name de Sint-Jorisgilde te Geraardsbergen¹, biedt ons in de eerste plaats de mogelijkheid om verwante voorouders in deze kruisboogschuttersgilde op te zoeken. Naast de gekende gegevens uit de parochieregisters, biedt het ons extra informatie over beroep of titel, verwantschap, huwelijkspartner en overlijdensdatum. Als we de namen in de ledenlijst doorlopen, wordt het snel duidelijk dat we hierin vooral de gegoede burgers terugvinden.

De gift van een bankiersfamilie

Het is een klein wonder dat het inschrijvingsboek van de Sint-Jorisgilde voor ons bewaard is gebleven. Na de afschaffing van de confrérie door de Franse bezetter in 1793², komt het boek terecht in de privébibliotheek van een van haar leden: bankier Albert Spitaels (1770 -1838). We vinden zijn naam in blauwe drukletters op de binnenzijde van de voorkaft. Bij sommige gildeleden die hij bij leven gekend heeft voegt hij naast hun naam in rode inkt hun sterfdatum bij.

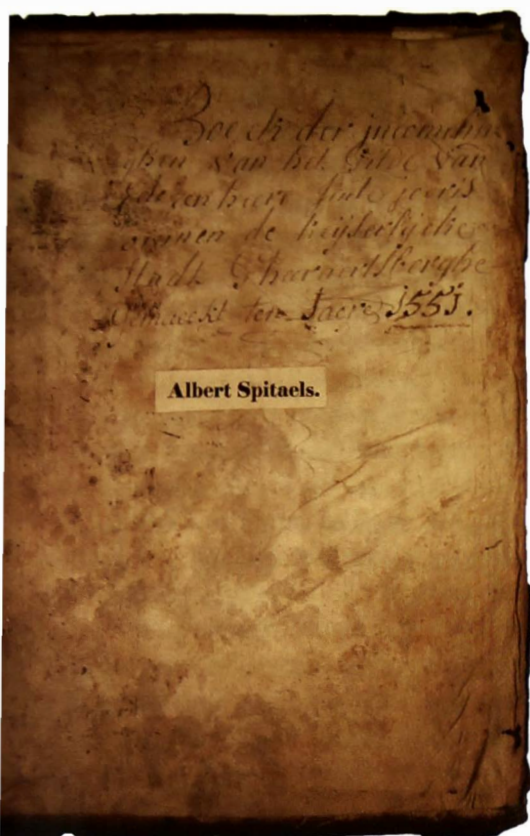
Nochtans was het voor de politieke bankiersdynastie Spitaels geen traditie zich aan te sluiten bij de Sint-Jorisgilde. Hoewel de namen van een zekere François Spitaels, leenheer van de baron van Boelare en Christoffels Spitaels, deken van Geraardsbergen al in 1551 in het gildeboek staan ingetekend, hebben W. Van Hille en V. Schobbens³ geen directe verwantschap kunnen aanwijzen met de voornoemde bankiersfamilie. Het is Jean François Spitaels (1743-1816), succesvol

lijnwaadhandelaar en nadien bankier, die als eerste toetreedt tot de gilde op 14 mei 1786. Kort daarna zullen zijn echtgenote en vier van zijn kinderen zijn voorbeeld volgen: Marie Jeanne Van Bollaert (1742-1812) op 27 januari 1787, François op 17 juli 1790, Albert op 10 juni en Jean Antoine op 16 juni 1791 en tenslotte Jeanne Françoise op 23 augustus 1793. Maar het is bankier Albert Spitaels die zich bekomert over de archieven van de afgeschafte broederschap. Nadat zijn weduwe Isabelle Van Yper op 31 maart 1844 in het bankhuis op de Markt is overleden, blijft Pauline Spitaels (1798-1856) als enig ongehuwde dochter achter. Zij ontfermt zich niet alleen over het gildeboek, maar ook over de archieven van andere afgeschafte gilden, van de Sint-Adriaansabdij en van de baronie Boelare; stukken die haar vader wellicht niet op een wettelijke wijze heeft verworven. Over deze nalatenschap wordt niets vermeld in haar testament, opge maakt door notaris E. Coppens op 8 mei 1856. De archiefstukken zijn kort daarop in bewaring gehouden

Vanaf 1551 worden de leden van de Sint-Jorisgilde, nadat het oude inschrijvingsregister in 1548-1549 door de vlammen was verteerd, opgetekend in het "Boeck der Incomelinghen van het Gilde van Edelen heere Sinte Joris binnen de keijserlijcke Stadt Gheeraertsberghe"; dat thans bewaard wordt in het rijksarchief te Gent. (Foto J. De Ro)

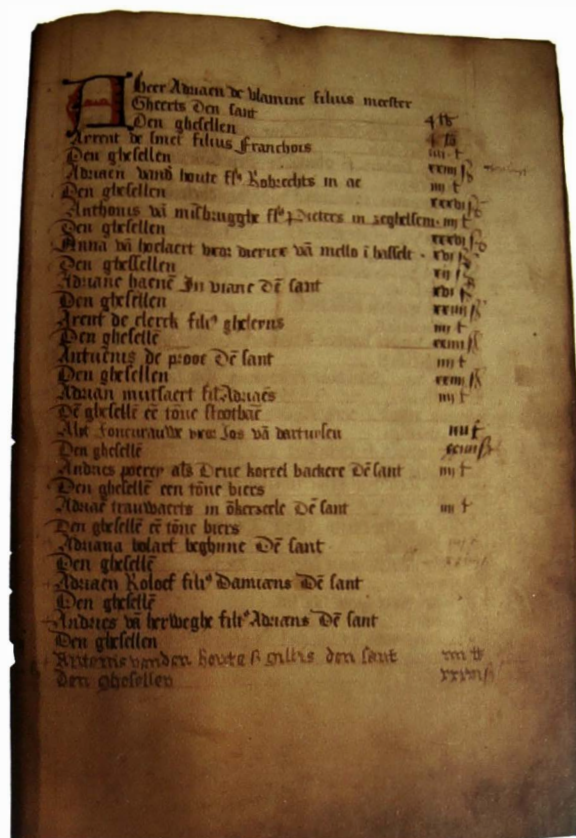
1. RAG (Rijksarchief Gent), OGA (Oud Gemeentelijk archief) Ger, nr. 899, *Boeck der incomelinghen van het Gilde van Edelen heere Sinte Joris binnen de keijserlijcke Stadt Gheeraertsberghe gemaect ten jaere 1551*: de ontsluiting is het werk van Christ Van Cauwenberge en zal worden uitgegeven in de *Van Cauwenberge*-reeks.
2. V. FRIS, *Geschiedenis van Geeraardsbergen*, Gent, 1911, p. 459: volgens deze auteur is de gilde afgeschaft op 21 april 1796, nochtans stopt het inschrijvingsregister al in 1793.
3. V. SCHOBBENS & W. VAN HILLE, *Descendance de J.B. Spitaels (1719-1779)*, *Tablettes des Flandres*, Document 1, Brugge, 1958, p. 7.

Wanneer ook dit archiefdepot haar deuren sluit in september 2009, keert het gildeboek terug naar zijn vroegere plaats in Gent.⁶

De ontsluiting van het inschrijvingsregister

Het *Boeck der Incomelinghen van het Gilde van Edelen heere Sinte Joris* telt 163 beschreven pagina's met ongeveer 1.800 geregistreerde namen voor de periode van 1551 tot 1793. Het laatmiddeleeuwse inschrijvingsregister is tijdens de branden van 1548-1549 in de vlammen opgegaan. In 1551 worden de 208 gildeleden, die nog actief zijn, in mooi gotisch schrift opnieuw ingeschreven. Nadien kunnen we, dankzij de ontsluiting van het gildeboek door Christ Van Cauwenberge, jaar na jaar het aantal nieuwe leden met naam, inschrijvingsdatum, beroep of titel, overlijdensdatum en heel vaak filiatie (aangeduid door *filius* (zoon) of *filia* (dochter)) en huwelijkspartner (aangeduid door *huysvrouwe van*) nagaan. De schuttersgilde beleeft een hoogtepunt omstreeks 1570-1572 wanneer op drie jaar tijd zich 132 nieuwe leden laten registeren. De godsdiensttroebelen tijdens de jaren 1580, waarbij de stad quasi ontvolkt raakt, hebben ook hun weerslag op het aantal inschrijvingen. In 1580 treden nog 51 leden toe, in 1581-1587 valt er geen enkele inschrijving te noteren. Een *revival* komt er omstreeks 1600. We spreken dan van 56 nieuwe gildeleden en wellicht een opsteker voor de broederschap is de toetreding van de baron van Boelare Francesco Bernardino de Cassina. De volgende twee eeuwen, tot de afschaffing van de gilde in 1793, gaat er quasi geen jaar voorbij of er worden nieuwe inschrijvingen opgetekend.

Bankier Albert Spitaels, lid van de schuttersgilde sedert 1791, ontfermt zich over het inschrijvingsregister na de afschaffing van de broederschap in 1793. (Foto J. De Ro)

De gildeleden worden ingeschreven op hun voornaam (hier de letter A). In 1551 gebeurt dit zeer netjes in gotisch schrift, later in gewoon schrift op een wat slordige manier. (Foto J. De Ro)

door haar broer Benoît (1795-1868), bankier te Brussel, en haar jongere zuster Alexandrine (1805-1863), echtgenote van advocaat Louis Jacques Ghislain Bijl. Tijdens de raadszitting van 10 december 1858 dragen zij het gildeboek en andere archieven plechtig over aan het stadsbestuur, die ze "*avec empressement et reconnaissance*" in ontvangst neemt.⁴

Het gildeboek blijft gedurende een lange tijd in het stadsarchief bewaard⁵, doch verhuist in 1931 naar het rijksarchief te Gent. In 1964 wordt het rijksarchief te Ronse afgesplitst van Gent, zodat het oud gemeentelijk archief – en dus ook het gildeboek – in Ronse belandt.

Naast het *Register van inschrijvingen*, dat een chronologisch verloop weergeeft van de geregistreerde leden en de *Alfanumeriek*, waarbij de bron getrouw wordt weergegeven, heeft Van Cauwenberge ook nog drie andere registers aangelegd: het *Persoonsnamenregister*, waarbij de ingeschreven leden alfabetisch op familienaam staan gerangschikt; het *Trefwoordenregister* met aanduiding van beroep of titel van sommige gildeleden en tenslotte het *Plaatsnamenregister*. In deze laatste register worden 65 steden en/of dorpen en plaatsen aangeduid die bij sommige gildeleden vermeld staan. Zeker 48 locaties situeren zich buiten het Land van Boelare,

4. V. SCHOBGENS & W. VAN HILLE, *Descendance de...*, p. 12; J. DE RO, *Analyse van een belangrijke financiële en politieke familieclan: de Spitaels van Geraardsbergen. Machtverwerving en -verlies*, proefschrift, U.G., Gent, 1976-1977, p. 145 en bijlage p. 16, 24-25, 28.
5. F. H. D'HOOP, *Inventaire des anciennes archives de Grammont et de celles de son abbaye*, Geraardsbergen, 1880, p. 59.
6. J. DE RO, "Het vluchten van de stadspampieren" of de moeizame weg naar een eigen volwaardig stadsarchief te Geraardsbergen, in *Gerardimontium*, 2010, nr. 233, p. 13, 15, 18.

Francesco Bernardino de Cassina (1583-1653), baron van Boelare en graaf van Martesana, treedt in 1600 toe tot de gilde. (Olieverf op doek, 63 x 48 cm. Privébezit. Copyright Gerardimontium)

wat er kan op wijzen dat de Sint-Jorisgilde van Geraardsbergen tijdens het ancien régime meer dan een lokale uitstraling geniet. Wellicht is haar bekendheid mede te danken aan het succes dat de gildebroeders oogsten tijdens schutterstornooien buiten de stad.

Tenslotte geeft de registratie van handtekeningen die in het *Trefwoordenregister* zijn opgenomen, ons een zeker beeld over de alfabetiseringsgraad van de nieuwkomers. Voor de 16de eeuw noteren we slechts twee handtekeningen, de volgende eeuw zijn dat er zes, maar voor de 18de eeuw worden niet minder dan 245 inschrijvingen gesigneerd. Moeten we hier dan uit besluiten dat in de eeuw van de Verlichting de gegoede stand steeds meer geletterd raakt? Of is het signeren dan pas ingeburgerd geraakt? Voor de opname van gildebroeders is er geen leeftijdsbeperking. En dat kan al zeer jong zijn zoals ene Egi-

dus De Backer, die op 12 juli 1730 "In den awerdom van zes jaren compt in Gilde van Sinte Jooris".

Een schat aan genealogische gegevens

Het ledenboek met familienamen over zo'n 250 jaar bevat een schat aan genealogische gegevens. Toch moeten we bij de interpretatie voorzichtig te werk gaan. Er duiken hierbij gelijkaardige problemen op zoals bij ons vroeger onderzoek uit 2011 van het *Boeck vande naemen vande gulde broeders der rethoryce camer binnen der Stede van Gheeraertsberghe (1634-1845)*, met name de *Rederijderskamer van Sint-Petrus (Thaboristen)* te Geraardsbergen⁷.

Zo worden sommige familienamen op een verschillende manier

Marie Jeanne Van Bollaert (1742-1812), vrouw van lijnwaadhandelaar-bankier Jean François Spitaels, treedt net als haar echtgenoot toe tot de schuttersgilde op 27 januari 1787. We vermoeden dat de talrijke dames (aangeduid als 'guldezuster' of 'geselnede') als enige hoedanigheid in de broederschap een ereplaats mogen innemen naast hun man bij feestelijkheden, stoeten en schutterstornooien. (Privéverzameling, olie op doek, 80 x 58 cm)

geschreven, hoewel ze nauwe bloedverwanten zijn. Hun schrijfwijze is louter afhankelijk van de griffier die op dat ogenblik de pen vasthoudt. Wij weten bijvoorbeeld door historisch onderzoek dat de familienaam van het politiek bedrijvige brouwersgeslacht Vanden Herweghe vaak Vanden Herreweghe of Vanden Herwege geschreven wordt. Hetzelfde geldt voor het molenaarsgeslacht De Portemont of Deportemont. Maar zijn er dan ook banden tussen de families Vanderhaeghe, Vanderhaeghen, Vanderhaghe en Vanderhaghen? De nood aan kwartierstaten is dus groot, willen we inzicht krijgen in de familiebanden tussen de verschillende gildeleden. Familienamen die veelvuldig voorkomen zoals Droesbeke (komt 19 maal voor) of Van Laethem (12 maal), zijn zij dan allen met elkaar verwant? Bij gebrek aan bronnenmateriaal (de parochieregisters zijn bijvoorbeeld beperkt in de tijd), is het dus een onmogelijke taak om de genealogische staat van het merendeel van de gildebroeders te achterhalen. Identiek dezelfde namen vinden we dikwijls twee keer of meer terug in de ledenlijst, zoals Jan Van Bollaert in 1580, 1602 en 1606. Wellicht gaat het hier slechts om twee personen, gezien slechts vier jaar ligt tussen de twee laatste inschrijvingen. Zou het kunnen dat burgers in de loop van hun leven meermaals zijn toegetreden tot de Sint-Jorisgilde? Voor de identieke namen van ingeschrevenen zoals Pieter Inghels in 1609 en in 1610 en Adriaan Penninck in 1652 en in 1666, wordt het duidelijk als de filiatie in het register nader wordt omschreven: het gaat telkens om vader en zoon.

Verder zullen ook heel wat familienamen een andere schrijfwijze krijgen na de komst van de Fransen (1794), die komaf maken met het ancien régime en de burgerlijke stand, zoals we die nu nog kennen,

7. J. DE RO, *Onder de loep. Een verkennend onderzoek van het ledenbestand van de Rederijderskamer van Sint-Petrus te Geraardsbergen (1634-1845)*, in *Gerardimontium*, 2011, nr. 240, p. 23-28.

instellen.

Naast archiefonderzoek zijn er heel wat websites waarop we genealogische gegevens vinden over een groot aantal families. Ook dergelijke zoektocht eindigt vaak op niets. Zo treedt bijvoorbeeld baron François d'Alvelda op 22 juli 1730 toe tot de Sint-Jorisgilde. Vermoedelijk gaat het om een nazaat van Don Francisco Alberto Gonzales de Alveda (ook d'Alveda), baron van Moorsel en heer van Beerlegem, die op 1 januari 1692 in Madrid overlijdt. Van de man zijn twee zonen bekend, die echter niet de naam François dragen...

Wanneer er dan toch een goed uitgewerkte genealogische staat van een bepaalde familie voorhanden is, wordt veel duidelijk in het persoonsnamenregister. Zo vinden we voor de familie De Clippele acht naamgenoten, waarvan de meeste te traceren zijn en tot de Ophasseltse tak behoren. Jacob De Clippele (° circa 1510 - † voor 1576) en zijn zoon Gilles treden toe tot de Sint-Jorisgilde in 1570-1572, maar het duurt nog tot 18 juni 1724 alvorens opnieuw een nazaat in rechte lijn toetreedt tot de broederschap. Het is Petrus Anthonius De Clippele (1702-1763), griffier te Ophasselt, grootbajuw van Geraardsbergen en algemeen ontvanger van het Land van Aalst, die deze traditie verderzet. Drie van zijn kinderen sluiten zich aan bij de Sint-Jorisgilde: Petrus Anthonius (1734-1784), procureur en advocaat bij de Raad van Vlaanderen, wordt gildelid op 17 februari 1754, zijn jongere zuster Angelinne (1737-1780) een maand later, op 12 maart en tenslotte, al drie jaar eerder in 1751, Franciscus (1731-1781), licentiaat in beide rechten, advocaat bij de Raad van Vlaanderen, schepen van Geraardsbergen in 1757-1758 en ontvanger van het Land van Aalst.

Françoise Cailloux (1741-1811), echtgenote van Franciscus, vinden we in de broederschap vanaf 1767, terwijl hun dochter Alexandrina De Clippele (1771-1808) er vanaf 28 september 1787 eveneens deel van uitmaakt, evenals later hun schoonzoon, François Spitaels (1769-1827), bankier en al eerder geciteerd, in 1790.⁸

Hetzelfde kan gezegd worden voor de familie Van Santen, een naam die zesmaal voorkomt in het gildeboek. Stamvader is Francis Van Santen (1666-1708) uit Appelterre, die zich als bakker te Geraardsbergen vestigt. Zijn zoon Jacobus (1696-1745) wordt opgenomen in de Sint-Jorisgilde op 5 juli 1722, zijn dochter Marie Françoise volgt hem hierin in 1754. Een oudere zoon, *sieur* Pieter Van Santen (1692-1764), wordt gildelid op 22 april 1716 (en tegelijk tot 'coninck' van de broederschap verkozen), zijn tweede echtgenote Magdalena Vanden Bemden wordt kort na hun huwelijk in 1725 eveneens ingeschreven. Op 31 mei 1751 voegen zich twee van zijn zonen uit beide huwelijken bij de broederschap: Petrus (° 1718) en zijn halfbroer Antonius (1734-1792), schepen van Geraardsbergen in 1782-1792 en vanaf 1771 eigenaar-uitbater van een papiermolen aan de Lessensepoort. De oudste zoon uit het tweede huwelijk van Antonius, Petrus Van Santen (1766-1800), zet niet alleen de papierproductie verder, maar laat zich ook op 28 september 1787 opnemen in de schuttersgilde.⁹

Tenslotte kan men ook de mate van nauwkeurigheid van de naamgegevens in het ledenboek in vraag stellen. Een veertigtal namen zijn onleesbaar, van een tiental is enkel de voornaam vermeld. Sommige voornamen zijn enkel aangeduid met hun eerste letter. Dit maakt dat

Alexandrina De Clippele (1771-1808) wordt gildelid in 1787 in navolging van haar ouders. In 1798 trouwt ze met bankier François Spitaels (1769-1827), die sedert 1790 deel uitmaakt van de schuttersgilde. (Privéverzameling, olie op doek)

een aantal personen in de lijsten niet meer te verifiëren is.

De politieke elite

Wanneer we de ellenlange naamlijsten van de gildeleden vergelijken met de jaarlijks hernieuwbare ledenlijsten van de Geraardsbergse magistraat, dan valt het meteen op dat we in beide lijsten dikwijls dezelfde namen terugvinden. Moet het ons verwonderen dat de schuttersgilde elk jaar op prijzen van de magistraat mag rekenen? De Sint-Jorisgilde speelt in het ancien régime zowat de rol van de serviceclubs van vandaag. Behalve het militaire aspect dat verweven is met volksvermaak, is het dé ontmoetingsplaats voor personen met een hogere sociale status. Naast

8. A. BOUSSE, *Oude geslachten uit het Land van Aalst: de Clippele*, in *Het Land van Aalst*, 1959, XI, 1-2, p. 271-291.

9. H. G. VAN PARIJS, *Oude geslachten uit het Land van Aalst: Van Santen*, in *Het Land van Aalst*, jg. IV, 1952, nr. 5, p. 232-233, 235; J. DE RO, *Monumenten van papier en karton. De moderne geschiedenis van Geraardsbergen op maat van papiermakers, drukkers en fotografen*, Geraardsbergen, 2012, p. 15-17.

Daniël Van Audenaerde (1598-1647) maakt vanaf 1626 deel uit van de Sint-Jorisgilde (links: olie op doek, 86 x 66 cm), zijn echtgenote Catharina de Trazegnies (1599-1670) (midden: olie op doek, 86 x 66 cm) vanaf 1630. Hun achterkleindochter Agnès Huleu (1734-1828) volgt de familietraditie en sluit zich aan bij de confrérie in 1753. (rechts: olie op doek)

de edelen en de clerus, voelen zich er vooral burgers thuis met een belangrijk ambt of met een zekere welstand, meestal het resultaat van een industriële of handelsactiviteit.

Maar de toetreding tot de Sint-Jorisgilde is dikwijls ook een kwestie van familietraditie. Wanneer we van de ingeschrevenen alle familiebanden zouden kunnen ontrafelen, dan zou blijken dat in de confrérie heel wat verwanten samen zijn. Zo is de familie Van Audenaerde met zeven naamgenoten tussen 1590 en 1643 in de gilde goed vertegenwoordigd. Op 26 maart 1626 sluit een zekere Daniël Van Audenaerde (1598-1647) zich aan bij de Sint-Jorisgilde, zijn echtgenote Catherina de Trazegnies (1599-1690) in 1630. Hun zoon, Adriaan Van Audenaerde (1623-1709), wordt in 1635 al op 12-jarige leeftijd ingeschreven. In 1675-1676 is hij schepen van Geraardsbergen. Drie kinderen van diens kleinzoon Jean François Huleu (1696-1789) worden opgenomen in de Sint-Jorisgilde: zijn twee oudste dochters Anne (1727-1800) en Agnès Huleu (1734-1828) op 20 augustus 1753, zijn oudste zoon Gislenus Huleu (1730-1794) op 5

oktober 1762. Deze laatste is theoloog, secretaris en kanunnik van het Sint-Hermeskapittel te Ronse.¹⁰

Een andere Geraardsbergse familie, die dan vooral vanaf de 19de eeuw zowel politici als notarissen heeft geleverd, is de familie Rens. In het inschrijvingsregister vinden we voor de 17de en 18de eeuw 5 naamgenoten. Jacobus Rens (1614-1686), procureur bij de kamer van burgemeester en schepenen van Geraardsbergen, schrijft zich als eerste van de familie in omstreeks 1661. We moeten wachten tot medio 18de eeuw alvorens zijn nazaat Emmanuel Rens (1740-1815), wijnhandelaar in de Nederhunnegemstraat (thans Gasthuisstraat), op 26 maart 1759 gildebroeder wordt, zijn echtgenote Angelina De Bruijne op 6 september 1767. Rens maakt zich onder het Franse bewind niet bepaald geliefd als *Commissaire du Pouvoir Exécutif* door in beslag genomen goederen van de gevluchte clerus en adel voor rekening van de bezetter te verkopen. De volgende jaren vervoegen zich nog een jongere broer en twee zusters van Emmanuel bij de gilde: Jean Baptiste (° 1743) in 1764, Maria Jacoba

Grafsteen in de Sint-Bartholomeuskerk van Pieter van Waesberghe (1565-1613), advocaat bij de Raad van Vlaanderen en vanaf circa 1591 lid van de Sint-Jorisgilde. (Foto J. De Ro)

10. V. SCHOBENS & W. VAN HILLE, *Descendance de...*, p. 262-264.

Tabel 1: Chronologische lijst volgens toetreding van de burgemeesters van Geraardsbergen tot de Sint-Jorisgilde (1551-1793)

Naam	Intrede	Burgemeester in
Van Compostelle Gheeraert	circa 1570	1577, 1579, 1594-1595, 1598-1599
Dehoves Hendrick	circa 1570	1567-1569, 1571
van Baersdorp Philippus	circa 1591	1593, 1596
vanden Eechoute Charles	1619	1615, 1618, 1623, 1628-1630, 1637
Daman Guillanne	circa 1620	1613, 1619-1620, 1627, 1638
van Waesberghe Gillis	circa 1620	1642, 1648
de La Court Floris	26/05/1663	1687-1688, 1690, 1699, 1701
Colins Charles	08/08/1666	1671-1672, 1675-1678, 1680
de Crane Michil	1679	1692, 1694, 1696, 1700, 1702-1704
Van Ideghem Francois	circa 1693	1617, 1621
Droesbeke Dominicus	29/08/1698	1709, 1711
de La Court J. (acobus)	22/04/1706	1706-1708, 1710
de Gendt Franchois	23/04/1712	1718-1721, 1722
Eeckman Jan Baptiste	08/06/1724	1723, 1725, 1729
Pijl Maximilianus Josephus	14/06/1724	1737-1738, 1740, 1742
Van Eenwyck Louis Charles	02/07/1730	1724, 1726-1728, 1730
de Ghendt de Terdonckt Carolus	22/04/1731	1751-1752
Walckiers Joannes	09/10/1731	1746
de Partz Joannes	24/05/1732	1739
Pijl Joannes Baptista	18/05/1739	1755-1757, 1760-1775
de Partz Jacobus Octavianus	08/09/1739	1741, 1743-1745, 1747-1750, 1753-1754, 1759
Lefebure Joannes Baptiste	26/12/1776	1780-1784
Begheijn Jacobus	24/08/1777	1790, 1792-1794
Vanden Broucke Jacobus	14/06/1787	1785-1786

(1738-1799) in 1761 en Anna (° 1744) in 1757.¹¹

Voor lokale gezagsdragers is het een erezaak om zich aan te sluiten bij de kruisboogschuttersgilde van *Sint-Joris*. Velen onder hen gebruiken de gilde als een springplank om hogerop te geraken in de stad-sambtenarij.

Burgemeesters

En de burgemeesters geven het voorbeeld! De magistraat van Geraardsbergen, bestaande uit de burgemeester, de eerste schepen en vijf schepenen, wordt onder het ancien régime jaarlijks herkozen. De burgemeesterssjeerp is decen-

nialang in handen van de lokale adel, die niet zelden door huwelijk onderling met elkaar verbonden is. Een uitgebreid genealogisch onderzoek moet het mogelijk maken om dit kluwen aan familiebanden en politieke belangen te ontwarren. In de Sint-Jorisgilde treffen de lokale politici elkaar en worden er onderling gesprekken gevoerd buiten het stadhuis. In deze confrérie worden de banden tussen burgers met hoge status aangehaald. Hun nauwe onderlinge contacten moeten er voor zorgen dat hun publieke positie versterkt wordt.

In de periode 1570 tot 1793, het jaar van de laatste inschrijvingen, tellen we onder de gildebroeders niet

minder dan 24 burgemeesters (zie tabel 1). Een bekende burgemeester uit de 17de eeuw is jonkheer Guillaume Damman (1575-1639) (en vermoedelijk verwant met jonkheer Wratilas Damman, baljuw van het Land van Boelare, intredend gildelid op 18 juli 1634). Deze Gentse edelman vestigt zich na zijn huwelijk met Petronille van den Eechoute in de Oudenbergsstad. Hij vindt dat de aanwezige schuttersgilden niet opgewassen zijn tegen de moderne krijgstechnieken om de stad te verdedigen en sticht daarom in 1610 de Sint-Andriesgilde, een krijgsgilde van 50 haakbuschutters of kolveniers (ook kloveniers). Toch zal hij zich omstreeks 1620, wanneer hij voor een derde maal bur-

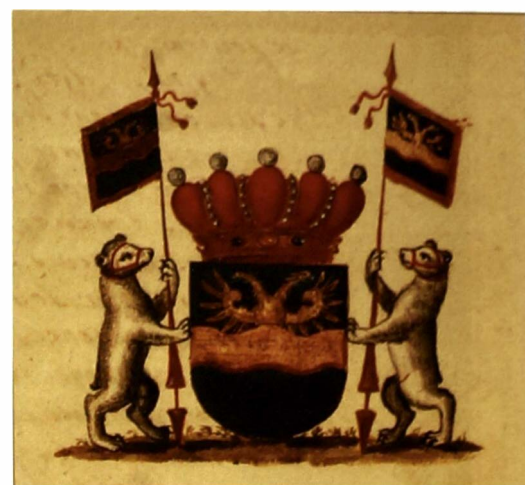
11. J. L. RENS, *Stamboom van de familie Rens uit Geraardsbergen*, Geraardsbergen, 1971, p. 7-9, 60-62, 64.

gemeester wordt, laten opnemen in de Sint-Jorisgilde.¹² In datzelfde jaar laat ook jonkheer¹³ Gillis van Waesberghe (1596-na 1671), heer van Hundelgem, meerdere jaren eerste schepen en burgemeester van Geraardsbergen in 1642 en 1648, zich inschrijven in de gilde. Hij volgt hiermee het voorbeeld van zijn vader Pieter van Waesberghe (1565-1613)¹⁴, advocaat bij de Raad van Vlaanderen, die circa 1591 toetreedt tot de Sint-Jorisgilde. Gillis is de oudere broer van Joannes van Waesberghe (circa 1598-1599-1639), leraar, kanunnik, scholaster te Lilers en auteur van het bekende werk *Gerardi Montium*, de geschiedenis van Geraardsbergen. Twee van de kinderen van Gillis zijn toegetreden tot de schuttersgilde: Hyacinthus Stanislas (1648-1699), heer van Hundelgem en later burgemeester van Gent, op 23 april 1668 en Cornelia († 1716), karmelietesse op 8 februari 1672.¹⁵

Familiebanden zorgen tegelijk voor een hechte groep tussen de hooggeplaatsten. Jonkheer Philippus van Baersdorp, ingeschreven circa 1591, is burgemeester van Geraardsbergen in 1593 en 1596. Zijn dochter Adrienne van Baersdorp is de echtgenote van Charles van den Echaute, heer van Pumbeke, zelf gildelid in 1619 en tot zeven maal burgemeester verkozen tussen 1615 en 1637.

Ook voor het adellijke geslacht Walckiers, afkomstig uit Ninove, bezorgen de onderlinge familiebanden de gilde een hoog aanzien. Judocus Walckiers (1696-1747), administrateur van de vorstelijke domeinen

te Geraardsbergen, wordt op 23 mei 1712 toegelaten tot de broederschap, zijn echtgenote Joanne Marie Vanden Brande in 1720. Vier van hun zonen vinden we terug in het inschrijvingsregister: in 1718 Paulus (1699-1774), heer van Budingen, Vlieringen en Galmaarden; in 1722 Antonius († 1745), heer van Coutanbois en admidiateur-generaal van Vlaanderen; in 1731 Joannes (1714-1777), eerste schepen in 1743-1745 en eenmalig burgemeester van Geraardsbergen in 1746 en tenslotte in 1737 Adrianus (1721-1799), hoogbaljuw van Dendermonde, heer van Drogen, Evere en Sint-Amands, raadsheermagistraat in de Staatsraad in 1762 en burggraaf in 1786. Hun jongere zuster Marie Cathérine Walckiers (1703-1784) is de echtgenote van Jacobus Octavianus de Partz (circa 1690-1760), elf maal burgemeester verkozen van Geraardsbergen tussen 1741 en 1759. Ook hij maakt deel uit van de Sint-Jorisgilde sedert 1739.¹⁷ Een beperkt maar verhelderend onderzoek naar de familiebanden tussen de heersende lokale edellieden is eertijds in dit tijdschrift opgenomen in een artikelenreeks van G. Imbo (1923-2004), medestichter van *Gerardimontium*. Zo zijn volgens hem de families van Waesberghe, van den Echaute, van Baersdorp, Damman, de Partz, de Crane en de Ghendt, namen die in het *Boeck der Incomelinghen van het Gilde van Edele heere Sinte Joris* vermeld staan, allen met elkaar verwant. Tenslotte vinden we in de gildelijsten nog twee burgemeesters van buiten de stad: Vincent Nerinx (opname in 1632), burgemeester van Zandbergen en Adriaen

Het wapenschild van de adellijke familie De Partz-Devenish. In 1768 verleent keizerin Maria-Theresia de titel van markies aan Leopold Joseph François de Partz, oudste zoon van Marguérite Devenish d'Athlone en van Jean Paul de Partz, bouwheer van het kasteel van Viane. De familie De Partz, met 12 naamgenoten in het gildeboek, is van 1613 tot 1759 nauw betrokken bij het politieke leven van Geraardsbergen als schepen, eerste schepen of burgemeester.¹⁶

Wapenschild van gildelid Judocus Walckiers, die op 18 december 1734 door de Oostenrijkse keizer Karel VI tot de adel is verheven.¹⁸

12. J. DE RO, i.s.m. D. SURDIACOURT, M. VAN TRIMPONT, J. COPPENS, L. BEECKMANS, N. DE BROUWER, N. VAN LIEFFERINGE, G. WELLEMAN, *De Muur rond Geraardsbergen. Van gesloten naar open stad*, Geraardsbergen, 2009, p. 88, 115.

13. *Jonkheer* of *Jonker* is de jongere zoon van een edelman, adellijk manspersoon, landedelman.

14. N.N., *Genealogie van de Familie van Waesberghe*, Ertvelde, 1995, p. 64: Pieter van Waesberghe wordt op 8 februari 1583, samen met zijn vader Josse van Waesberghe (° 1532), advocaat bij de Raad van Vlaanderen en schepen van Gent in 1568, 1575, 1577, 1580 en 1583, door de opstandelingen d'Hembise uit Gent verbannen. Alle familiebezittingen zijn verbeurd verklaard en zij worden verplicht in Geraardsbergen te verblijven.

15. *Ibidem*, p. 67-72.

16. L. DUERLOO, P. JANSSENS, *Wapenboek van de Belgische adel van de 15de tot de 20ste eeuw*, Brussel, 1992, p. 156.

17. G. IMBO, *Het geslacht Walckiers, 18de eeuwse kapitalisten...*, in *De Heemschutter*, 2003, nr. 190, p. 31-33.

18. L. DUERLOO, P. JANSSENS, *Wapenboek van...*, p. 804.

Zicht van de bovenstad op het stadspanorama van Anthoni Sanderus uit 1641. Volgende gebouwen, aangeduid in gele cijfers, eisen onze aandacht: op de Markt, (1) het Sint-Jorishof, (2) de Sint-Joriskapel, (3) het 'Landhuys', waar gildelid Claude de Croy tijdelijk verblijft, (4) woning van Joannes Priels (opgenomen in 1570), (5) woning van Pieter De Bruijne (opgenomen in 1614) en nadien van Philippus van Baersdorp (opgenomen omstreeks 1591) en (6) woning van Gillis van Waesberghe (opgenomen omstreeks 1620); buiten de Brusselpoort, woning van Guillaume Damman (opgenomen omstreeks 1620).

Maroyen (opname in 1643), burge-meester van Nederbrakel.

Schepenen

Het ligt voor de hand dat ook het aantal schepenen dat opgenomen wordt in de Sint-Jorisgilde aanzienlijk is. Over quasi drie eeuwen hebben zich minstens 110 schepenen ingetekend (zie tabel 2). Ook hier vinden we dezelfde adellijke families die eeuwenlang in de Geraardsbergse schepenbank zetelen. Sommige leden die een politiek ambt ambiëren, krijgen na hun inschrijving vrij snel voldoening, anderen moeten dan jaren wachten alvorens zij in de schepenbank zetelen. Wie nog niet ingeschreven is, laat de nieuw verkozene bij het aanvaarden van het schepenambt zich datzelfde jaar ook opnemen in de kruisboogschuttersgilde, zoals Pieter De Rantere in 1577, Abrahamus Cambier in 1642, Cornelius Thiebaut(s) in 1775... Of men komt na enkele jaren politieke bedrijvigheid haast vanzelf terecht in de gilde. Hier worden dan in een sfeer van vermaak en ontspanning de vriendschapsbanden aangehaald.

Maar de gezagsdrager kan ook

gewoon goed zijn in het kruisboogschieten zoals Daniël Joannes Meert († 1765). Al op vrij jeugdige leeftijd treedt hij op 21 februari 1716 toe tot de broederschap en hij brengt het tot "dobbelen Coninck van desen Gilde". Op 27 maart 1754 laat hij zich inschrijven in de *Souvereine Hoofdgilde van Sint-Joris* te Gent.¹⁹ Nog datzelfde jaar wordt hij schepen van Geraardsbergen. Nadien maakt hij nog deel uit van de magistraat in 1755-1756, 1758-1759 en is hij voorschepen in 1764-1765.

Soms is het moeilijk te achterhalen of het wel om een en dezelfde persoon gaat die én in de gildelijst staat én in de lijst van de schepenen, zoals bijvoorbeeld een zekere G. Verderhaeghen, die zich inschrijft op 31 juli 1698. Gaat het hier om Gillis Vanderhaeghen, schepen in 1699? Dit wordt indirect bevestigd bij de inschrijving van zijn echtgenote Catharina Roelandt ("Rolants" in het gildeboek) in 1713, waarbij hij vermeld staat als "Opperdeken van het Gulde". In 1727 betaalt hij zelfs mee voor het herstellen van de Sint-Joriskapel. Vaak vinden we een gildelid met dezelfde voor- en familienaam terug, zoals Jooris De Vlaminck in 1616,

Wapenschild van het adellijk geslacht Pijl (Pyl), die tussen 1699 en 1775 bijna onafgebroken in de schepenbank van Geraardsbergen zetelt en van 1760 tot 1775 de burgemeester levert. Het is Jean Baptiste Pyl, baljuw van Boelare en van het Land van Aalst, die op 15 september 1695 door de Spaanse koning Karel II tot de adel wordt verheven.²⁰

19. J. MOULIN-COPPENS, *De Geschiedenis van het Oude Sint-Jorisgilde te Gent vanaf de vroegste tijden tot 1887*, Gent, 1995, p. 457.

20. L. DUERLOO, P. JANSSENS, *Wapenboek van...*, p. 269.

Tabel 2: Chronologische lijst volgens toetreding van de schepenen van Geraardsbergen tot de Sint-Jorisgilde (1551-1793) (jaartal vetgedrukt = eerste schepenen)

Naam	Intrede	Schepenen in
De Meyere Pieter	1551	1548
Noels Jooris	1551	1554-1556
Vander Haghen Jan	1551	1554
Vander Muelen Matheus	1551	1562
Vander Haeghen Adriaen	1551	1563
Prieels Lieven	1551	1563-1764, 1567, 1570, 1574, 1589, 1598-1599, 1608
Prieels Adriaen	1551	1576-1577, 1580, 1581-1585
De Boode Adriaen	circa 1551	1566, 1575-1576
Van Bourgone Symon	1551	1571, 1573
Mynsbrugge Bertolomeus	1551	1578
Durot Jan	1558	1555
Vander Moten Pieter	circa 1558	1557, 1567, 1573
Davidts Daniel	circa 1560	1577, 1578
Droesbeke Anthonis	1570	1580
De Broedere Jan	circa 1571	1574
Vander Beken Robbert	circa 1573	1580
De Rantere Pieter	circa 1577	1577
De Meyere Gillis	24/04/1577	1577-1579
De Smaele Jan	circa 1580	1579-1580, 1596
De Cuypere Jan	circa 1580	1589
De Muldre Amant	circa 1580	1613, 1616
Vanden Steene Joris	circa 1588	1616-1617, 1625, 1630, 1637
Pevenage Pieter	circa 1590	1589
Van Nuwenhove Pieter	circa 1591	1596
Droesbeke Jeremius	circa 1594	1569-1570, 1578
Van Rode Adriaen	circa 1600	1608
Piens Simon	circa 1600	1628
Piens Bartholomeus	circa 1600	1641
Inghels Pieter	circa 1609	1618, 1620, 1622, 1627
De Vlaminck Pieter	09/09/1611	1615, 1619
Castello Christoffel	circa 1611	1627, 1631-1632, 1636, 1638, 1641
Van Compostelle Gheeraert	1612	1619, 1621, 1625, 1631-1632, 1637, 1642
De Rantere Adriaen	20/05/1613	1616
de Partz Adriaen	20/05/1613	1613, 1616, 1618, 1620, 1622, 1627
De Bau(n)e, Pieter	circa 1613	1617, 1620, 1622, 1626, 1628
De Bruyne Pieter	14/03/1614	1615, 1620, 1622, 1626, 1631-1632, 1638
Van Rode Bertholomeus	1615	1615, 1617, 1619, 1621
Vanden Haute Jan	23/05/1616	1637, 1641, 1657, 1650
Van Ypersele Jacques	1616	1627, 1630, 1637
Van Waesberghe Gillis	circa 1620	1626, 1628-1629, 1631-1632, 1636, 1650, 1652, 1659, 1660-1661, 1663, 1671
De Cerf Maximilaen	23/09/1621	1609, 1615, 1617, 1620
De Vos Jan	11/06/1628	1628, 1630
Van Ypersele Marten	30/03/1632	1649- 1650
Van Audenaerde Adriaen	1635	1675-1676
Dolislager Jacques	1635	1649, 1650, 1657-1658, 1664-1665

Cambier Abrahamus	12/10/1642	1642
De Poortere Jooris	15/02/1645	1674-1680, 1683-1684
Piens Jan	07/03/1650	1652
Bauwens Hendrick	circa 1650	1648, 1657-1658
De Bremmaeckere Lucas	circa 1650	1668, 1677, 1680
Tramasuro Jean (Tramasure)	circa 1662	1673-1674, 1680-1682
Sanglier Jan	1664	1667-1669
Vanden Bossche Rolandus	00/01/1666	1674, 1687-1688, 1691-1692
Penninck Adriaen (*)	27/05/1666	1676, 1678-1680, 1683-1684, 1691-1693, 1696
Colins Charles	08/08/1666	1668-1670, 1673
De Mey Peeter	circa 1669	1637, 1648, 1654-1656
De Kest Petrus	circa 1669	1669, 1674
Clerens Christiaan	1676	1702-1711
Craije Jan	20/06/1678	1676-1680
De Hasseleir Jacques	20/06/1678	1683-1684
de Crane Michil	1679	1674, 1679, 1691, 1693, 1695, 1697, 1699, 1701, 1705
Thienpont Hercules Martinus	circa 1690	1687-1689
Van Hove Franciscus	circa 1693	1700-1705, 1712-1714, 1716-1717, 1724-1726
Van Ideghem Francois	circa 1693	1613, 1626
Saligo Adrianus	1694	1694, 1710-1714
Masson Pierre Michel	1694	1706-1709
Van Opbroeck Michael	circa 1703	1712-1720, 1723, 1725, 1727-1730, 1733-1734, 1736-1737, 1739-1742, 1744, 1746-1749
De La Court J.	22/04/1706	1709, 1711, 1718
Roman Gillis	13/02/1712	1705, 1720
Matthijs Adriaen	01/05/1712	1710-1711, 1720
Vanden Herweghe Adriaen	23/04/1712	1724, 1726, 1731-1732, 1738-1739
De Vos Claudius Bernardus	23//07/1713	1724, 1726-1728, 1730
De Backer Jan	14/08/1713	1736-1737, 1745, 1747-1750
De Vos Maurinus	22/04/1714	1718, 1721
De Grave Philips	22/07/1715	1719, 1722
Meert Daniel Joannes	21/02/1716	1754-1756, 1758-1759, 1764-1765
Ghislain P.	11/05/1716	1721-1722
Vanden Neucker Joannes Franciscus	21/06/1718	1728, 1731-1734, 1736-1744, 1747-1753, 1755-1779
Fiefvetz Carolus Henricus	23/04/1720	1738, 1743
de Partz Alexander	25/07/1722	1729-1730
Eeckman Jan Baptiste	08/06/1724	1728, 1730
Pijl Norbertus Antonius	18/06/1724 ?	1712-1714
Vaneenwyck Louis Charles	02/07/1730	1725, 1729
De Labije Philippus Josephus	22/07/1730	1731-1732, 1744-1746, 1748-1753
Walckiers Joannes	09/10/1731	1743-1745
Vanden Herreweghe Judocus	24/05/1732	1750-1753
De Geijtere Arnoldus	16/02/1738	1738, 1746-1752, 1756
Verhaeghe Matheus	08/06/1740	1766-1771
Vander Haeghen Philippus	21/04/1742	1753-1756, 1758-1759, 1761-1776
Vanden Herweghe Paulus Barth.	27/11/1746	1759, 1780-1781, 1790-1791
Van Bochaute Petrus Egidius	27/11/1746	1753-1755, 1760-1765
Fievez Petrus	16/11/1748	1757
Van Hoorde Joannes Baptiste	30/07/1750	1760

De Clippele Franciscus	1751	1757-1758
Van Santen Antonius	31/05/1751	1782-1792
Casteur Daniël	17/08/1752	1780-1789
Roman Joannes Baptiste	15/12/1752	1747
Casteur Joannes Baptiste	28/09/1755	1761-1779
Bredart Nicolaus Josephuss	24/07/1757	1779
De Portemont Philippe	30/12/1760	1764-1765
Van Hoorde Carolus	06/04/1761	1785-1794
Van Ijpersele Philippus	22/04/1762	1772
Verhaegen Frans	03/05/1767	1777-1779, 1790
Vanden Herreweghe Egidius	02/05/1774	1794
Thiebauts Cornelius	26/02/1775	1772-1776
De Ruyter Franciscus	06/06/1775	1777-1778
Lefebure Joannes Baptiste	26/12/1776	1776-1779
Begheijn Jacobus	24/08/1777	1782-1789
Roman Joannes Franciscus	25/04/1782	1790, 1792-1794
Deportemont Petrus	10/06/1783	1782-1786
Spitaels Joannes	14/05/1786	1792-1793

Woonhuis van Charles van den Eechaute (aangesloten in 1619) en Adrienne van Baersdorp op de figuratieve plattegrond van 'den Sack' door landmeter Philips De Dyn (aangesloten in 1613) (21 maart 1618). Deze rijwoning met zijtrapgevels en aangebouwde traptoren onder peerspits bezit een fraai aangelegde tuin en boomgaard en is te situeren in de Denderstraat.

1617 en 1665 of Pieter De Vlaminck in 1611, 1616 en 1618. Verder genealogisch onderzoek kan hierbij helpen. De bron op zich helpt ons soms wanneer zij ons informeert over de ingeschrevene: zo is Jan De Batseliere op 22 oktober 1669 toegetreden als schepen, maar dan wel "binnen Oncersele".

Stadsontvangers

Ook de post van stadsontvanger, een functie die vaak jarenlang door eenzelfde persoon wordt uitgeoefend, wordt door machtsbeluste burgers sterk geambieerd en opent de weg naar een openbaar ambt met aanzien.

In de periode 1551-1793 zijn zo'n 20 stadsontvangers toegetreden tot de Sint-Jorisgilde (zie tabel 3). Een vijftal heeft slechts één jaar deze functie uitgeoefend, sommigen worden na een aantal jaren opnieuw aangesteld. Drie stadsontvangers vallen op door hun lange staat van dienst: Joos De Temmerman, Florus De Brauwer en Jan Baptist Meert. De Temmerman wordt gildelid in 1682 en het jaar daarop stadsontvanger. Hij oefent dit ambt uit over twee periodes gedurende achttien jaar. Florus De Brauwer, brouwer van beroep, is een kwart eeuw stadsontvanger, terwijl Meert de kroon spant met 37 jaar dienst.

Stadhouder

Op 18 april 1649 schrijft zich een zekere Jacques Vande Kerckhove in. Hij is stadhouder, een titel die ten tijde van de Bourgondische Nederlanden (1384-1482) is ingevoerd en waarmee later een van de belangrijkste functionarissen wordt aangeduid in de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden (1588-1795). In de Spaanse Nederlanden is hij de plaatsvervanger van de vorst. In deze hoedanigheid

te vergelijken met een provinciaal gouverneur al dan niet met militaire bevoegdheid als krijgsheer. Over wie het hier precies gaat blijft onduidelijk.

Baljuw

In de gildelijst staan 16 namen van baljuws vermeld: 5 uit de 16de eeuw, slechts 1 uit de 17de eeuw en 8 uit de 18de eeuw. De baljuw (van het Latijn *Balivus*, hofmeester) heeft een gezagsfunctie en vertegenwoordigt tijdens het ancien régime de vorst of de heer van de heerlijkheid en heeft als rechtsgebied grosso modo de kasselrij, met inbegrip van de stad als hoofdplaats en bestuurscentrum van deze kasselrij. Hij waakt over orde en vrede in zijn gebied en als dusdanig oefent hij de prerogatieven uit van zijn meester. Hij is de man die in belangrijke zaken zowel delicten opspoorst als recht vordert. Zelf is hij geen rechter. In deze aangelegenheden is hij enigszins te vergelijken is met onze actuele hoofdcommissaris van politie, respectievelijk onze actuele procureur des Konings.

De twaalf dorpen van het Land van Boelare zijn ingericht in acht schepenbanken met elk één baljuw, die optreedt als vertegenwoordiger van de heer van Boelare voor de uitoefening van de hoogheidsrechten.²¹ De baljuw behoort meestal tot de kleine landadel en mag niet afkomstig zijn uit de stad of het gebied waar hij zijn ambt uitoefent. Van de 16 baljuws zijn er slechts twee waarbij hun rechtsgebied niet vermeld is. Meestal gaat het om nabijgelegen gemeenten: Nederboelare (2), Ophasselt (2), Viane (2), Voorde (1), Nederbrakel (2), Schorisse (1), Zottegem (2), Gavere (1) en Hove (1).

Ons bekend in de lijst is Bartholomeus Van Damme († 1813) - zijn

woonplaats staat niet vermeld maar van hem is geweten dat hij in Onkerzele woont -, ingeschreven op 13 mei 1792. Van Damme is armenmeester van Onkerzele in 1764-1788 en van Deftinge in 1778-1794, ontvanger van de Sint-Adriaansabdij in 1784, meier van Onkerzele in 1786-1794, baljuw van Grimminge in 1792, lid van de municipaliteit van Geraardsbergen in 1797-1798, textielabrikant en lid van de Geraardsbergse lakensnijdersgilde in 1790, ontvanger van het Sint-Jansgodshuis en van de Armentafel in 1796 en bestuurslid van de Burgerlijke Godshuizen te Geraardsbergen in 1798. Bovendien staan als landmeter enkele figuratieve kaarten van de wind- en watermolens in de Geraardsbergse regio uit de jaren 1780 op zijn naam. Tenslotte wordt hij op 26 januari 1812 opgenomen in de Sint-Petrusgilde.²² Zijn oudere broer Petrus Van Damme, opgenomen in de Sint-Jorisgilde op 26 augustus 1753, staat vermeld als meier van Onkerzele en is eveneens bekend als landmeter²³.

Meier

Het *Boeck der Incomelinghen...* vermeldt 13 meiers: 3 uit de 16de eeuw, 9 uit de 17de eeuw en 1 uit de 18de eeuw. Van een viertal is geen gemeente aangegeven. Het gaat meestal om meiers uit nagelegen dorpen: Nederboelare (1), Overboelare (1), Onkerzele (2), Schendelbeke (1), Moerbeke (1), Zandbergen (1), Deftinge (1) en Vloesberg (1). De meier (van het Latijn *maior*, of de vergrotende trap van *magnus* = groot), heeft een bestuursfunctie. Oorspronkelijk *villicus*, of de bestuurder van een *villa*, of een landelijk domein (=landbouwexploitatie). Deze functie evolueert met de tijd en een meier kan dan best worden omschreven als een zaakgelastigde, een soort gerant

21. J. VAN TWEMBEKE, *Lijst der heerlijkheden van het Land van Aalst*, Gent, 1962, p. 60.

22. J. DE RO, i.s.m. D. SURDIACOURT, M. VAN TRIMPONT, J. COPPENS, L. BEECKMANS, N. DE BROUWER, N. VAN LIEFFERINGE, G. WELLEMANS, *De Muur rond Geraardsbergen. Van gesloten naar open stad*, Geraardsbergen, 2009, p. 143-146.

23. Een andere bekende landmeter is Philips De Dyn, landmeter en afkomstig uit Aspelare. Hij staat op 30 maart 1613 als gildelid geregistreerd onder 'P. De Dyn'. Van hem is de figuratieve plattegrond van 'den Sack' bekend uit 1618.

Tabel 3: Chronologische lijst volgens toetreding van de stadsontvangers van Geraardsbergen tot de Sint-Jorislde (1551-1793)

Naam	Intrede	Stadsontvanger in
Prieels Lieven	1551	1577-1579, 1591
Van Compostelle Gheeraert	circa 1570	1573
Van Rode Jan	circa 1560	1541-1543, 1554-1556, 1574
Van Cromphaut Jan	circa 1571	1568
Van Lathem Jan	circa 1590	1596
Van Aultre Jan	circa 1600	1609
Vander Moten Adriaen	17/05/1609	1581-1585, 1590
Rasschaert Jan	17/05/1609	1617-1618, 1627-1628, 1630-1631
De Brauwer Christianus	1619	1621-1622
De Rantere Philippus	07/05/1621	1625-1626, 1638, 1643-1644
Van Bourgoigne Joos	26/10/1621	1615-1616, 1619-1620
Daman W. (Wratislaus Eusebius)	18/07/1634	1632
Roobaert Inghel (Enghelbert)	26/12/1652	1668-1669, 1673, 1681-1682
de La Court Floris	26/05/1663	1670-1672
Droesbeke Adriaen	circa 1663	1674-1680
De Temmerman Joos	1682	1683-1696, 1702-1705
Vanden Herweghe Adriaen	23/04/1712	1718-1723
De Brauwere Floris Francies	24/04/1717	1724-1746
De Clippele Petrus Anthonius	18/06/1724	1716-1717
Meert Jan Baptist	27/06/1727	1747-1784

van een dorp, een streek enz.. Hij maant de schepenbank (vierschaar) waarvan hij in veel gevallen voorzitter is. Hij staat in voor de inning van de belastingen, zorgt voor het onderhoud van wegen en grachten en organiseert de armenzorg. Kortom, de diverse aspecten van de samenleving vallen onder zijn supervisie. Binnen het Land van Boelare heeft de meier echter geen enkel berecht²⁴.

Griffier

De broederschap telt onder haar leden minstens acht griffiers: 1 uit de 16de eeuw, 2 uit de 17de eeuw en 6 uit de 18de eeuw. De griffier (ook secretaris of gerechtsschrijver) is

samen met de voorzitter van de schepenbank wellicht het best vertrouwd met de afhandeling van een juridische zaak en de kennis van het gewoonterecht. Hij noteert de protocollen en houdt registers bij van de geregistreerde akten. Bij hem kan men terecht voor afschriften van een akte (een zogenaamde *vidimus*). In kleine heerlijkheden verzorgt hij ook de inning van de grondbelasting (*cijns*) ten behoeve van de dorpsheer. Hij is tevens landboekhouder en is alleen, of samen met de landboekhouder, verantwoordelijk voor de jaarlijkse registratie in het *landboek* van het grondgebruik van de pachters en de grondeigenaars met het oog op

de inning van de belasting bestemd voor de Souverein via het *Transport van Vlaanderen*²⁵. De griffiers zijn geletterd en worden gerecruteerd uit de gegoede families, die vaak ook in de magistratuur zetelen zoals Meert, Roman en Droesbeke. Jean Baptiste Van Iper (ook Yper) († 1811) vormt hierop een uitzondering. Hij is een inwijkeling uit Velzeke, wordt griffier van het Land van Boelare en in 1794 notaris en laat zich "*ontfanghen als confrater deser ghilde*" op 15 maart 1789. Hij is de schoonvader van bankier Albert Spitaels, die het inschrijvingsregister na de afschaffing van de gilde in bewaring heeft genomen. We vinden overigens in dit boek - hoewel niet nader omschreven bij de intrede - meerdere notarissen die resideren te Geraardsbergen en omgeving: Jan Piens, notaris in 1616, ingeschreven in circa 1609; Arnoult Van Lierde, notaris in 1716, ingeschreven op 30 juli 1691; zijn zoon Jacobus Van Lierde, notaris in 1718-1764, ingeschreven op 23 april 1721; Joannes Frans Van Rossem, notaris in 1701-1710, ingeschreven circa 1707; François Janssens, notaris in 1719-1728, ingeschreven op 12 juli 1722; Philippus Sanglier († 1777), notaris in 1769-1776, ingeschreven op 26 juni 1753 en tenslotte Carolus Josephus Van Hoorde, notaris te Nederboelare in 1797-1798, ingeschreven op 23 mei 1792.²⁶

Wordt vervolgd.

JACQUES DE RO
jacques.de.ro@telenet.be

24. J. VAN TWEMBEKE, *Lijst der heerlijkheden...*, p. 60.

25. P. BEYLS, 'Een werck seer schoon ghemeten'. *Studie van de archiefvorming en de terminologie van de landboekhouding in het graafschap Vlaanderen 16de - 18de eeuw. Casus: kasselrij Oudenaarde en Land van Aalst*, Brussel, 2012, p. 58.

26. Deze lijst van notarissen met de jaren van dienst steunt op hun archiefbestanden, die zijn opgenomen in het rijksarchief Beveren-Waas.